

57 A. 349
1000

Demonek

1661

*Albessi uuporusest
püspik.*

Uued

Ralja jutud.

1. Edid kuulsuselle. — 2. Saabas elu-
peastja. — 3. Kudas rikka naise sain. —
4. Ei ole midagit sees. — 5. Mõjutud
fitts. — 6. Mälestus kooliajast. — 7.
Uue aasta kingitus.

Keiserliku Arealih:
Rm-kogu hink. 1916

Reber

Tallinnas, 1890.

Trükitud H. Mathiesen'i kirjadega.

5

Uued

Kalja jutud.

1. Sõit kuulsusele. — 2. Saabas elupeastja.
— 3. Rudas rikka naise sain. — 4. Ei ole
midagit sees. — 5. Mõiutud fits. — 6. Mä-
lestus kooliajast. — 7. Uue aasta kingitus.

Keiserliku Amaliku
Rm-kogu kink. 1916.

Tallinnas.

Trükitud H. Mathiesen'i kirjadega.

1890.

G e s t ò n e.

Minu uued nalja jutud, mida fiin raamatus auustatud lugejate ette kannan, ei ole mitte niisugused, nagu Baron Münkhauseni juhtumised, waid nad on täitsa elust wõdetud, „imp= sakad“, mis arukordabel fiin ja seal ette tulnud. Ehk nende sees küll oma jagu nalja ning lõbu on, 'pole nad siiski õpetlikust tuumast mitte üsna paljad, nagu uuemad armastuse romaanid. Kui minu töö ehk wabest nõnda „wasongis“ ei piaks olema, nagu „targemad lugejad“ ehk tahaksid, siis palun mind wabandada ja meeles pidada, et ma jellel põllul alles esimest korda ilma ette astun, milleks ma weel peaaegu sunnitud sain, nagu „Nõiutud kitse“ lugust kuulda saate. „Gutt moen!“

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

32480

1. Sõit kuulsusele.

Mina lõpetasin P. kihelkonna „Partjala“ koolis kursuse, see tähendab: olin kolm talwet kooli pingis püksa kulutanud, ja et kooli aeg just niikaua kestis, siis olin ma nüüd täieste „tudeeritud“ mees. Minu kooliwennad hakkasivad kõik põllumeesteks, aga minul põldu ei olnud, sellepärast oli tarwis mingit muud ametit ette võtta. Mina olen juba maast madalast kavalala peaga poisiks, sest ep see tuligi, et ma omale kohe hea leivateenistuse wälja jõuudisin arwata. Ma kirjutasin jämeda tähtedega, laua tüki peale, järgmised sõnad: „Siin lossis elab ilmatu tark tohter, kes kõik haigused kõige lühema ajaga parandab, iseäranis need, millest weel keegi aru ei ole saanud. Ka saawad siin pimedad kuulma ja kurdid nägema tehtud.“ Selle laua lõin ma, kahe naelaga, isa jauna ukse külge finni, et kõik mööda käijad kirja lugeda wõisivad. Sauna nimetasin sellepärast lossiks, et siis igauks minu tarkust pidi uskuma; muidu oleks ju üeldud: „Mis tohter see ka on, kes jaunas elab!“ — Minu ettevõtmine läks heaste korda. Abiotsijaid tuli nagu murdu koku; raha ning muud kraami toodi minule rohkesti, ja selle eest ei annud ma oma arstitawatele wõi „pudentidele“, nagu ma neid tohterlikus keeles nimetasin, ometi mingit muud rohthu kui — wett, millele natuke soola ehk kuremarja jahwti hulka oli pantud, kudas kellegi haigus seda just nõuudis. — Oma auuks pian tunnistama, et kõige minu arstliku tegewuse aja sees üks ainus, minu arstitaw inimene, ära suri, ja seegi ei oleks muidu surnud, kui see haigus temale mitte surmaks ei oleks loodud olnud, nagu inimesed ütlesiwad. Kõik teised, minu rohtude pruukijad, saiwad terveks; sest õigust ütelda, ei olnudki suuremal hulgal muud wiga, kui mõni kruwi

pea sees lahti, mis sellest tunda wõis, et nad päris tohtri juurde abi otsima ei läinud, waid Soomesti ja Saarest minu wett ostma tuliwad, mida nemad ise kodus ilma kuluta, aga niisamajuguse tuluga oleksiwad saanud, ja kui mõnel haigust oligi, siis paranes see iseenesest, — loomuse jõuu läbi — nagu minu weriwaentlane, küla koolmeister, rahwale ette luiskas. Rahwas ei uskunud õnneks ometi koolmeisteri juttu, waid rääkis: „Kui loomuse jõuud parandab, siis on see jõuud ju rohu sees!“ Edespidi ei küsinudki inimesed minu käest enam rohtu, waid „parandajat loomuse jõuudu.“ Rõhu- ja peawalude ning muu ruttu mööda minewate haiguste juures olin ma wäga usin rohtu andma, et häda mitte enne arstimist mööda ei läheks. Minu kuulsus oli suur, aga üksi rumala rahwa seas, targemad ja iseäranis suurtsugu inimesed nimetasiwad mind lollide petjaks! Siiski tuli aeg, millal ka nemad minust teisiti hakkasiwad rääkima. See sündis nõnda:

Bajupere mõisa härra Metswald jäi haigeks. Rõik ümberkaudied arstid katsusiwad tema kallal oma osawust, aga ükski ei wõinud aidata. Wiimaks arwas härra isegi, et tohtritele ja apteekritele raha kulutamine ilma aegu on ning wõttis nõuiks wagu si surma oodata. Seal andis tuapois, kes kord ka minu käest wett oli ostnud ja abi saanud, noore härrale nõuu minu järele jaata, sest kui kellegil inimesel wõimalik olla „armulist härrat“ weel terweks teha, siis olewat see üksi mina.

Ühel õhtupoolel istusin ma oma „losfi“ uñje ees ja nägin, et Bajupere noorhärri tulise kiirusega meie küla poole ratsutas. Minu ligi jõuudes kargas ta hobuse seljast maha ja palus, et mina temaga kohe ühes lähetiin, papat terweks tegema, mis eest ta minule rohkem tasumist lubas. Minul ei olnud aga oma tarkuse ega „loomuse jõuu“ mõju peale wähe- matki usaldust, ja ei tahtnud sellepärast ilmaaegset

katset ette võtta. Ma wabandasin, et mull hobust ei ole ning jala ka enam täna kolme wersta edasi-tagasi käidud ei saa, — aga kus noorhärja järele jättis; ta käsitsi mind oma hobuse selga istuda ning lubas ise jala koju minna. Si aitanud minu wastupunnimine midagit, pidin järele andma, kui ma oma tohtri auu kautada ei tahtnud. Noore härja abiga ronisin ma kiwi otsast hobuse selga, aga et ma weel ilmaški ennemalt hobuse seljas ei olnud istunud, siis kütitasin nagu kouni kabi kandja turjal, hoidsin surma hirmuga tema lasti kinni ja healitšesin waewalt kuuldawa healega: „nöö!“

Hobune jõrkis eüte natukesse maad edasi, aga warsši sai ta aru, misjugune ratsaniik tema seljas istus. Ta jäi wagusi seisma, ajas jalad harkis laiale, pööris siis ilmašüita näuga pea tagasi ja — wöttis järsku hammasstega minu kinstust kinni. Suures walus kistendasin ma hirmsa healega, nagu põrsas aia wabel. Dnneks jõudis ometi noorhärja järele ja andis kurjategijale ratsapiitsuga paari hoopu, mispeale ta minu kinstust lahti lastis ja jooksmas hakkas. Kukkumise kartuses hoidsin ma, nagu juba eespool ütlesin, hobuse lasti kinni ega saanud teda sellepärast juhtida, seda märkas tõrges loom koha, pööris ümber ja — tuhknai, küla poole tagasi! Küla wainul on jügan ja lai lomp, kus wett ega pori ialgi ei puudu, sinna jooksis ta metselajas sisse ja kui lombi keskelle jõudis, jain ma aru, et ta waenlane pikali tahtis heita; nüüd ei aitanud minul muu nõuu kui kargasin seljast maha ja saperdasin juure waewaga kaldalle; ta minu waewaja waim tuli nüüd lombist wälja. Külamehed, kes hulgani minu häda naerdes pealt waatašiwad, wõtšiwad kurja elaja kinni ja aitašiwad mind jälle selga. Waewalt jõudsin ma kümmefond sammu edasi ratsutada, kui kõlwatu setukas tee peale maha heitis ja minu märjad riided maantee tolmuga mehiseste kofku määris. Mu jüda

oli wiha täis, ja kui mind uuesti tema selga aidati, lastsin ma enesele hea wemla anda, millega ma temale tubli matsu kõrwade wahela wirutasin. Aga nüüd jooksis wastik loom kooli õuewärawasse; seal kaswas suur kuusk; selle kõrwal jäi ta seisma, lastis keha pahemalle poole wiltu ja litjus minu jalga oma külje ja kuuse wahel, nõnda, et ma walu pärast kurja healega kisendasin. Mu wihal ei olnud muidugi enam otja ega määra, aga koolmeister äritas mind siiski weel oma sõnadega: „On näha, et meie looduse tohtri härra hobuseid arstida ei mõista!“ Tulises wihas pekkin ma hobuse nime kandja elukale nii kõwaste pähä, kui ma weel wähe jõudsin. Ja siis tormas ta püssi kuuli kiirusel Lehawere külalt wälja, ikka Pajupere mõisa poole. Ta ei jäänud enne seisma kui mõisa klaastrepi ees, kus tema weel oma wiimist wägewust näitas ja nii kõrgelle takka ülesse löi, et ma nagu kummi pall' üle tema pea, klaas seinast läbi lendasin, otsekohse härrale kõhu peale, kes seal patjade peal lamades wiimast korda päikese looja minekut tahtis näha. Häkilise ehmatuse läbi pööris härra terwis jälle tagasi. Ta arwas, et mina meelega jarnast arstimise wiisi olin walinud ja maksis minule eht mõisniku kombel. Pealegi tõusis minu kuulsus nüüd suurel mōedul kõrgemaks, nõnda, et kõik teisedki suurtsugu haiged minu abi hakkasiwad tarwitama. Ja kõige selle eest on mull üksnes kangekaelse hobusele tänu anda.

2. Saabas elupeastja.

Kui ma juba küllalt rikkust kokku olin ajanud, mõtlesin kord ka reisima minna. Aga kuhu? Sellega ei jõudnud ma weel otsusele. Terwe Wene riik oli mu ees lahti ja igal pool õnn wastu wahtimas. Teised „Maa inimesed“ rändasiwad Suhhumisse, aga mina sinna ei julgenud minna, kartsin et „Koerakoonukad“ mu seal ära tapawad; pealegi arwasin,

et kus teisi Gestlasi juba palju ees on, ega seal minu jauks enam liiga warandust üle ei ole jäenud. Rõige paremat jaaki lootsin Siberis leida. Seal on ju õed kulda täis ja sealses metsjades elawad sooblid, kelle nahad kallist hinda maksawad, mõtlesin ma. Rändasin siis Toropetsi linna, ostsin sealset wabrikust head juhti nahka, millest omale Mustwes õige pika fäärtega saapad lasksin teha. Rendega sammusin Tartusse tagasi, sest muud raudtee jaamad ei olnud mulle tuttawad. Tartust ostsin sõidu pileti ja kihutasin Tuula linna, kus kuulus püssi wabrik on. Seal ostsin omale niisuguse püssi, millega ilma sühimata wõis lasta, sest nagu igaüks teab, ei ole ma elades ühte pauku lasknud. Tuulast wantisin Tweri linna poole, sest seal alustas minu teada Wolga jõe laewa sõit. Kui ma wete emakesi Wolgat mööda edasi liuglesin, tuli laulu tuju peale ja ma tõerutasin järgmist algupäralist puhta riimidega salmikut:

„Küid sõidan mina Sibe=

„Kisse, kus töö mull libe,

„Ja pole aega maga=

„Da, sest et rutt mull taga.

„Ei sest ma lugu pea

„Kui saak on aga hea:

„Eks kuld ja soobli kasu=

„Kad kõik mu waewa taju.“

Minu kaasreisijad, Wenelased, oliwad selle laulu üle väga waimustatud ja kiitsiwad: „Ne kritschi, durak!“ Mina kui Wene keele tundja sain aru, et see tähendas: „Küll aga Teie, härra, ilufaste laulate!“

Kui ma küllalt Wolga turjal olin kihutanud, siis pöörasin Belaja jõge mööda Uufa poole. Seal sammusin üle Uraali mäe ja jõudsin wiimaks suure waewa ning wäsimuse järele Kirgiiside steppidesse. Eimene töö oli mull seal, et pikali heitsin, sest mu jalad walutasiwad kauasest sammumisest hirmsaste. Kui wähe toibusin, tuli mulle meelde, et mu kõht

tühi oli. Hakkasin silmitsema, kas kuukil mõnda looma ei näe, mida lasta võiks. Ja ennäh, üsna minu ligidal oli terve kari mammutisi jõomas! Ma imestasin väga, et Siberi mammutid meie hobustega ühtemoodi oliwad. Sellest lugupidamata panin ma siiski püüsi palgesse, astusin kõige suuremale mammutile, kes minule sõbralikult vastu hirnus, juurde, pistsin püüsi raua otsa üsna tema pea ligi ja põmmutasin lahti. Nagu walgust trehwatud langes suur loom maha. Mina rõdemustasin väga, sest ma arvasin, et see loom enam wäärt on kui soobel; wiimsest võis üksi nahka saada, mammutist jellewastu jain ma, peale naha, aga ka hulga liha, ja siis weel luud, mis, nagu ma arvasin kuulnud olewat, rohkem hinda maksta: ja misjugused luud weel! Tuli wärsked, — mitte niijugused kõdunenud, nagu maa seest leitakse!

Kiireste hakkasin ma surmatud looma nülgima, ega pannud tähelegi, et minu püüsi paugu peale hull mehi pika rohu seest püüsti tõusiwad ja pikki läikiwaid nuge käes hoides mind ümberpiirasiwad. Ma märkasin neid alles siis, kui üks mind wõeras keeles hüidis. Müüd aimasin alles, et ma mitte mammutit, waid Kirgiislase hobust olin lasknud, ja et rohulaane elanikud mind selle teu eest mitte tänama ei tulnud, seda jain ma kohe aru. Enne kui weel aega jain diete ümberwaadata, olid mu riided seljast ära kistud ning ma ise kärsit ja jalust finni siutud; ainult jaapad jäid minule jalga, sest neid arwasiwad Kirgiislased minu jalgadeks. Müüd tehti turwa wedamise korwi sarnane puur, mis kahe rattalise kaariku peale panti, et teda igale poole ühes võis wedada. Sinna pisteti mind sisse. Onnetuseks oli puur nii weikene tehtud, et ma hädaste sees kütitama mahtusin. Üks wana naine seati mind wahtima, et ma põgenema ei peaseks. Ma meelitasin moorikest küll iga moodi, et ta mind ära põgeneda laseks; lubasin teda oma prouakski teha — iseenesest mõista, et kae-

näituse läbi kõnelesin, sest et ma Kirgiiside keelt ei mõistnud —, aga wana nõid ei hoolinud sellest midagi! Kui ma ruumi kitsuse maha arwan, siis ei wõi ma oma puuri-elu üle mitte liiga nuriseda. Süia anti minule rohkeste — õigust ütelda enam kui ma tahtsingi; Kirgiiside pealik ise söötis mind; igal päewal tõi ta mulle hea tüki praetud hobuse liha, mõne küpsse konna wõi wärste sisaliku, ja kui see roog minule mitte kõige maitsewam ei olnud, siis polnud ju Kirgiislaste pealik selle juures jüidlane. Seda mõistis ta isegi ja andis mulle tubliste wemmalt, kui ma mitte nii palju ei söönud, kui tema tõi. Ma waewaäin tihti nende mõtetega oma pead, et miks mind nõnda tööta puuris peeti ja söödeti? Wist oliwad rohulaane wabad pojad minu arstimise tarkusest kuulnud ja soowisiwad, et neil tark tohter ikka käepärast oleks. Kuus kuud weeti mind nõnda rohulaanes ümber. Ma hakkasin juba kauniste Kirgiislaste keelt purskima. Seal astus pealik ühel päewal jälle minu juurde ja ütles, et ma nüüd juba ramus küllalt olla ja ärajõdmiseks heaste kõlbada. Käskis aga puurist wälja tulla, et siis ära saaks nukitsetud.

— Waata, kus pauk! Kuulus tohter ja ei kõlba mujale kui metsinimesele söögiks! Wõi sellepärast nuumatigi mind konnade ja sisalikkudega! Mu süda kargas seda kuuldes jappi täis ja ma seletasin lihabimulise metslasele päris selges maa keeles elawate sõnadega, et mull praegust kõige wähematti himu surra ei ole; aga ta kuri loom ei mõistnud sõnagi Gesti keelt, ehk küll meie maal iga lapski seda oskab. Hakkasin siis nende keeles kõnelema, aga see kõik ei mõjunud: kästi aga puurist wälja tulla. Teised Kirgiislased oliwad juba tule ülesse teinud ja küpsenise wardagi walmis woolinud. Kui ma nägin, et muu nõuu ei aitanud, hakkasin kawalust katsuma. Ma ütlesin: Mis sest kasu saad, kui mind ära tapad, sina ei saa minust ju ometi enam kui ühe ainsa kõhu

täie, sest et liha palawa ilmadega haisema läheb. Parem võta nüid üks jalg ja kui kõht jälle tühjaks läheb, siis teine, ning nõnda igal päeval tüfikene, kuni otsas olen. — See nõuu oli pealikule väga meele järele ja ta käskis ühe jala enese kätte anda. Ma tõmbasin teise saapa jalast ära ja ulatasin teemale. Küll oli kena waadata, kuda nüid saabast praeti ja kudas pealik teda siis närima hakkas. Viimaks ometi sai ta himu täis, wiskas saapa ära ja ütles: „Sinul on weel wintskem ja mautum liha, kui hundil! Minu söötmine ning ühes wedamine on kõik ilmaaegu! Oma riided ja asjad saad sa kätte ja wõid minna kuhu ise tahad.“ Nii sündiski. Ma pugesin puurist wälja, panin riided selga ja lonkasin minema; ma ei tohtinud ju tunda anda, et mu jalg alles oli. Minu omandus oli täieste puutumata jäetud ja sellepärast oli mul wõimalik koju poole tagasi sõita. Mõni lugeja ehk ei taha seda uskuda, et ma ilma kulla ja soobli nahkadeta Siberist ära tulin, aga ma ei võta oma sõna sellegipärast tagasi, sest kudas wõisin ma weel kauemaks sinna jääda? Kas ma ennast uueste nuumloomaks tahtsin anda! — Ma jõudsin hea terwisega koju ja hakkasin kirjanikuks, nagu lugeja selle sündmuse üleskirjutamisest isegi aru saab. Teist saabast aga hoian ma hoolega alles, sest üks ta ole minu elupeastja wend.

3. Kudas rikka naise jain.

Ma katsusin mõne heagi aasta kirjaniku ametit, olin aja-lehtede kaastööline ning lasksin oma kuluga raamatuid trükkida. Ajalehed aga ei trükkunud minu töösid muidu kui maksu eest ja minu raamatuid ei ostnud ka keegi, waid pidin neid ära kinkima, ja pealegi iga wastuwõtjale pudeli õlut ehk „poole naela wodka“ liiguks ligi ostma. Mull ei ole waja üteldagi, et sellel wiisil koguni kehwas jäin. Riided lõppesiwad seljast ära ja süia ei olnud enam ka midagit.

Selles hädas kuulsin ma, et mõisas korstnapühkijat tarwis olla. Silmapilk läksin ma sinna ja tegin kauba ära. Igas kuus pidin ma korra pühkima ja sain igal korral rubla korstna pealt. Kas paremat saaki veel wõis olla? Ma lootsin warssi rikkaks saada. Teisel nädalal läksin ma ametisse. Pian tött ütlesin, et tahm mind mustemaks kui Neegri tegi, aga sellest ma ei hoolinud, waid rõdemustasin juba enne aegu raha üle, mis warssi mu taskus pidi kõlilema. Wiimane korsten oli pühitud, seal juhtusin ma katuse peal toonekure pesa silmama. Kohe ajusin ma ligi waatama ja — ennäh õnne! Neli suurt muna oli pesas. Ma panin nad kübarasse, et koju wiia ja õige Suwiste pühi pidama hakata, aga õnnetus ei olnud mitte kaugel. Raks toonekurge lendasiwad ligi, wõtsiwad oma nokkadega minul teine teisest kõrwasst finni ja hakkasiwad katusselt maha tirima. Et parem oleks pealetungijatele wastu wõidelda, panin kübara ühes munadega pähe ja sõdisin nokkelajatele wapraste wastu. Siiski jäi wõdit nende kätte ja wiskasiwad mu katusse pealt alla. Just selle koha peale, kus mina kukusin, oli pesutüdruk proua walged kleidid ja ninarätikud kuiwama lautanud. Wõite nüüd isegi arwata, armsad lugejad ja kuuljad, mis näuliseks need minu tahmase riiete läbi saiwad. Pesutüdruk oli ka kui meeletu seda nähes. Kõõgi naisega kahetse tormasiwad nad, luuad seljas, minu kallale, ja minu kukumisest walutawad kendid saiwad nüüd luua hoopide all veel suuremat walu tunda. Üks hoop juhtus mulle otse pähe, munad läksiwad selle läbi katti ja wedelik woolas minu tahtmast nagu mööda alla. Raksusin aga mõisast lippama panna, ilma et veel palkagi oleksin läinud nõuudma.

Mu rikkuse lootus oli selleläbi luhta läinud. Si olnud mull ka enam lusti tööle hakata, mis nii raske, ropp ja hädaohtlik oli. Minus abinõuu paistis mulle r i k k a s n a i n e w ö t t a. — Põltsamaa alewis pidas

lestinaine Geriku trahterit, selle arwasin ma enesele paraja olewat: Aga kudas teda omale õngitseda? Ta teadis ju, et mull riietki seljas ei olnud! Ometigi ei ole niisugust häda, milles mina abiandwat nõuu ei leiaks. Peale selle oli mull fogukondade kirjutaja Komp oma mõterikka nõuuga tuets, just niisama, kui selle sündmuse üleskirjutamiseski Tegime siis kahekesi healte enamusega otsuseks, et ma ennast rikkaks ihnuks pidin tunnistama. Ja et asi ladusamalt läheks, wõtsime muistse Rooma pealikute kombel kolmandama, kaupmehe Kuudewiita, weel eneste hulka. Kuudewiita on, nagu lugejad teawad, rikas mees, sellepärast lootsin ma tema läbi hõlpsaste eesmärgile jõudma. Kui meie kolmekesi Põltsamaale sõitsime, tuli minule laulu tuju peale ja ma kõerutasin:

„Mu naisele on nägus

„Kui ellerheina õis,

„Kes tenaduse poolest

„Ta kõrwal seisda wõis?

„Jah, jamaast naist ei ole

„Teist leida meie maal,

„Kuid, halastaja taewas, —

„Ei krossi raha tal!

„Mis aitab tema ilu

„Kui puudus otsata?

„Sest murest ma wist süren —

„Mind taewas tröösti sa! . . .“

„Ara aja patu juttu,“ ütles kaupmees, „Sinu tulewane emand on rikas küllalt, oleks aga Sull, Diogenejel, enesel mõni kopik taskus olewat!“

„Wõi tal siis Gräsus^e*) kõrwal istudes puudust wõib olla;“ naljatas Komp.

Põltsamaale jõudes andis Kuudewiita minule wiis saja rublalist paberit ja kästis trahteri ees weerand tundi oodata, kuna nad Kompiga ise sisse astusiwad. Enne aga pani ta wana alewi postitaskufandja Tu mind wahtima, et ma rahaga lippama ei pistaks.

*) Gräsus oli rikas Roomlane, Cäsari ja Pompejuse jeltsiline.

Kui mina seatud ajal trahterisse astusin, leidfin oma nõuumehed juba magusaste juttu westes õlle pudeli ees istuwat, kuhu ka trahteri emand osalijeks oli palutud. Mina teretasin neid nagu armaste nähtud sõpru ja istusin ka nende soowimise peale selle laua äärde. Sseenesest mõista oliwad mull ikka räbalad seljas; see oli nõnda Kompri poliitika, et ma rikast ihnuft pidin mängima, muidu oleks rikas emand meie wigurist aru saanud.

„Jah, kallid sõber,“ ütles Komp Ruudewiitale minu sissimineku läbi kattenud jutu otja jälle üles wõttes. „Rahetsedes pian tunnistama, et mull praegü mitte wõimalik ei ole sinu palwet täita, nii hea meelega, kui ma seda küll teeksin. Mull ei ole praegust rohkem raha kui umbes paar sada rubla, ja see tulub oma tarwituse peale ära. Aga,“ lisas ta minu peale näidates juurde, „ehk wõib härra Betelik sind sellepoolest aidata?“

„Oleks wäga rõemustaw,“ lausub Ruudewiita. „Kas ehk wõid wa lautsmann, mind wiae sajaga tuetada? Ma tahtsin siin natuke sehwiti teha, aga rahast tuli nappus kätte. Sinul kui hoidjal mehel saab teda ikka käepärast olema.“

Trahteri emand wiskas pilkawalt naeratawa pilgu minu peale, mis wist pidi tähendama: jessel narukaelal ei ole küll wiitsadat kopikutki.

Mina aga pajatafin üsna tõsise näuga: „Sinu õnneks on mull just nõnda palju ühes, aga kümme protsenti piad mulle kasuraha maksma. Seda üteldes panin ma wiis sajalist üts-haawalt laua peale.

„Maksan heameelega,“ wastas kaupmees raha kufrusse toppides ja tellis neli pudelit õlut ning nõndasama palju mõdu liiguks.

„Kas tead,“ ütles kirjutaja minule, „see ei ole sugugi hea, et Sa rikas mees wanapoissi elu elad; praegust on Sull püksid põlwe otjast katki, oleks jull naine, ega see Sind ikka nii sandi kombel teiste ini-

meste filma alla ei laseks minna. Võta minu nõuu kuulda ja astu õige pea abielusse!“

„Ei see nõuu lähe forda,“ vastasin mina. Kui ma naise võtan, siis jäen koguni kehvas. Naine ei teeni midagit, vaid raiskab paljalt.“

„On ju ka niisugusid naisi,“ kostis Komp, „kes teenivad ja kellel ka isegi naudi on; näituseks trahteri emand siin.“

Emand vaatask salaja alt kulmu minu peale.

„Niisugusid ei võdi ma ometi kosima hakata, ütlesin mina. Kui mull ka mõni kopik on, siis olen trahteri emanda kohta ometi ikka liiga kehva.“

„Pole wiga,“ lausus Komp, „küll üheskoos mõlemite raha summa suurendate ja kasvatate. Palu aga julgeste emanda kätt ning südant, ja —“

„Raha,“ pidi ta ütleva, sai aga veel õigel ajal sõna sabast kinni ning kõneles: „ja asi on korras.“

Mina vaatasin salamahti emanda peale, see istus häbelikult maha löödud filmadega. Müid on paras aeg, mõtlesin ma, võtsin südame rindu ja pajatasin:

„Kui Teie, armuline emand, usute, et mu kuue paikade wahel midagit on, siis lubage minuga ühendatult elu rada rännata ja Teie ei saa seda wistist mitte kahetsema.“

Petetud emand ütles „jah,“ aga lisas juurde: „Üksnes selle tingimisega, et need kalsjud praegu seljast maha ajate ning minu endise mehe riided selga panete.“

Sellega olin mina kõhe nõuus.

Kosjad said joodud ning sõbrad lainasivad mulle, emanda nägemata, jada rubla pulma rahaks, mida pärast trahteri isanda põlves ära tasusin.

4. Ei ole midagit sees.

Ühel päewal istusin ma ainuüksi kaubatuas leti taga; küljesojendus oli naabri eidele külaliseks läi-

nud ja „purjetajaid“ jell korral trahteris ei olnud. Igawusega hakkasin Prantsuse Moskwa tulemisest laulma. Korraga tehti üks lahti ja kaks noorthärrat astusiwad sisse. Nad teretasiwad wiisakaste kummardades, istusiwad laua äärde ja palusiwad paar pudelit õlut. Kui nõuutud wedelikku oliwad jaanud, jõiwad nad paari klaasi, paniwad suitsud suhu ja hakkasiwad juttu westma.

„See on ime,“ ütles üks tühjakš joodud klaaside peale näidates, „et keegi inimene tundi aega järgimööda kahe tühja õlle klaasi sisse waadata ja seal juures „siin ei ole midagit sees — seal ei ole midagit sees“ ütelda ei juuda, ilma et wahel puhkaks ehk muud juttu räägiks.“

„Tõsi!“ wastas teine; „ma ise katjusin kihlweu peale kord feda kunsti ja kautasin wiis rubla.“

Postoi, mõtlesin mina, siin wõin õige hõlpsalt raha teenida, astusin kõnelejatele ligemale ja ütlesin:

„Kuulikud härrad! Mina olen walmis wiie rubla peale kassa lööma, et ma selle tunni pikkuse teenistuse ära toimetan.“

„Kuut,“ lausus teine noorisand, „ma wõtan kihlweu wastu; minu seltsiline on käemees. Andke oma wiis rubla tema kätte, mina annan ka — ja alustage toimetust!“

Mina ei lasknud feda enesele kahte lorda ütelda, andsin raha käemehe kätte, ja niipea kui kell löi, pajatasin mina ühest klaasist teise waadates: „Siin ei ole midagit sees, seal ei ole midagit sees!“

Noored isandad naersiwad esiteks suure healega, kui nad aga nägiwad, et mina nii hoolsaste ametis olin, läksiwad nende näud tõsiseks, waatasiwad kahtlaselt teine teise otsa ja pilgutasiwad silmi. Wiimaks astusiwad nad kauba-kappi juurde, wõtsiwad kristalli pudeli wälja, ütlesiwad minu poole kummardades: „Teie lubaga, isand,“ ja rüüpasiwad kumbki hea „säraka.“ — Tehke aga peale mõtlesin ma, küll

pärast makjate; wiieft rublast olete muidugi ilma, jefst mina ennafst tüsfjata ei lafe! Nõnda mõteldefsfõnufin endifst wiifsi: „Siin ei ole midagit fees — feal ei ole midagit fees!”

Nüid läkfswad nad minu magamifse tuppa. Tüfi aja pärast tuliwad kauba-tuppa tagafi, kumbagil kafst figarifsi kaindle all, wõtfswad teine teife pudeli peenikefst wiina ka ja ütlefswad minu poole kummar-dades:

„Täname, ifsand, Teie lahkufe eefst ning foowime Teile head terwifst!”

Nõnda rääkides läkfswad nemad ufseft wälja.

Minge aga peale, mõtlefin mina, wõita teie mind ometi ei jõua. — „Siin ei ole midagit fees, feal ei ole midagit fees!”

Tüfi aja pärast tuli mu naine foju; kui ta mind niifugufes weidras ametifsf nägi, arwas tema mind hullufsf olewat läinud. Ta tuli minu juurde, wõt-tifsf mu käefst kinni ja laufsfus: „Kulla meefsf, ja oled wifst haige? Mine, heida sfangi!”

Mina lõin tema jalaga maha ja kifendafsin: „Siin ei ole midagit fees, feal ei ole midagit fees!”

Kaafjal oli nüid täiefste felge, et mu kruuwid enam õige foja peal ei olnud. Nuttes tormas ta ufseft wälja. Umbes kümne minuti pärast tuli tema tohtriga tagafi.

„Lubage et ma Teile were tufsfumifst kufsfun!” ütles weifefse kafswuga terwifse apofstel minu käe war-rest kinni wõttes; aga ma andfin temale jalaga wafsfu fohtu, nõnda et ta eemale lendas. Sell fil-mapilgul löi kell. „Siin ei ole midagit fees, feal ei ole midagit fees!” mõirgafsin mina kõigefst jõufst ja käftifsin noori harrafsid wäljafst fiffse kufsfjuda.

„Wäljas ei ole kedagit harrat,” wafsfas kaafa. Mu jõuda löi kartma, tormafsin magamifse kambriiffe — mis ma kartfin, oli käefsf: kapi wõtme olin ma ette unufsfanud ja kelmid oliwad kõiff meie raha,

kuustuhat rubla, wiimase kopikuni ära wiinud. Kui ma nüid hädaldades sündinud lugu jutustasin, tuli üks reismees sisse ja ütles seda lugu kuuldes, et umbes poole tunni aja eest kats härrat posthobuse- tega temale wastu sõitnud, kes wististe Jõgewa raudtee jaama ruttanud. Missugust ahastuse kisa minu kaasa seda kuuldes tõstis, wõib lugeja ise arwata. Tohter aga puutus sõrmega minu peaosja külge ja ütles: „Seal ei ole ka midagit sees!“

5. Nõiutud kits.

Et meie raha nüid „mofkas,“ wõi õigem ütelda kelmide nokkas oli, siis ei wõinud trahteri pidamisest enam juttugi olla. Meie müüsi me kõik oma kraami oksjoni peal ära ja asusime pisukesesse üiri korterisse elama, kus ma rätsepa

ameti ette wõtsin. Teised rätsepad õpivad mitu aastat ametit, mina aga arutasin mõne wana riide ülesse ja lõikasid ning õmbletsid nende järele mitmed sajad ülikonnad. Inimesed nurisesiwad küll, et riiete kraed kaelast kaugelle hoida, aga et ma odawamalt õmbletsin kui teised rätsepad ja et minul lapsi ei olnud, kes õmmelda antud riidest ka kuube wõi paari pükka oleksiwad tahtnud, siis ei olnud mull ka töö puudust ühtegi. Aga mööda aga õpetas töö mind meistriks.

Nagu lugejad teadwad, on Põltsamaal piim weel kallim kui Pihkwas. wesi, sellepärast wõtsime nõuks endile kitse osta. Seawere külas oli Wilmani Abdul nimetatud sarwekandja müia. Ma läksin teda ostma. Alwi weltseri Wuilpi poja wõtsin järelajajaks. Walge karwaline „habemik lehm“ oli üsna tubli loom. Kadunud Wilmani Tiiu sõerutas tema udarast terve lüpsiku täie piima wälja. Mina mak-

sin ta eest neli rubla, wõtsin lõega pidi järele, poisjs kõputas tagant ja nõnda sammusime Põltsamaa poole tagasi. Nõmawere kõrtsi ees pidasime finni. Ilm oli palaw, tee tolmune ja jalad kauriste wäsinud, jelle pärast oli waja puhata ning kuiwanud keelt karastada. Sidusin kitse käsipuu külge ja käskisin poisji järele waadata; ise astusin kõrtsi sisse ja hakkasin õlut trimpama. Kuni mina ennast turgutasin, oli poisike murule wäsimust puhkama heitnud, kus jõe päike warssi tema silmad finni surus.

Kõrtsimehel oli siik, mis minu kitsega ühe suurune ja ühte karwa oli, seda nägi ka julane, kes ajas tööd tegi. Ta mõtles: meie siik kargab müüdu ümber, ma wahetan ta parem kitse wastu ära, siis saab ometi tilgake piimagi! Ja nõnda see truu teener ka tegi. Ta wiis kitse lauta ja sidus siku käsipuu külge. Kui mina tüki aja pärast kõrtsist wälja tulin, ei märkanud ma wahetusest midagit. Kitse sarwed leidsin küll natuke suuremaks sirgunud olnawat, aga ma seletasin seda nähtust wiisikalisel põhjusel, et soojus, nagu muudki asjad, nõnda ka kitse sarwed wälja wenitab. Poisike oma unise silmadega ei näinud ka midagit ijeäralikkude ja nõnda rändasime rahulikult edasi.

Roju jõudes wiisin ma kitse lauta ja läksin ise tuppa, riideid seljast ära wõtma. Naistel oli ütlemata hea meel, et nüüd ometi „lehm“ omast käest oli. Ma lähen lüpsan koha wärsket piima ja teen siis kohwi, millega oma wäsinud koha wõid karastada,“ ütles ta, wõttis kruusi kätte ja läks lauldes: „Sõeru, sõeru sõrga jalga, anna piima arkjalga!“ lauda juurde. Baewalt sain riided seljast ära wõtnud, kui kaasa kohkunud näuga tuppa tormas. „Mis aru sull ometi peas on! kisedas ta, „kitse asemel ostad ja siku!“

Meie ei uskunud poisiga kumbki seda, sest kits

oli ju meie nähes ära lüpsatud. Lääsime vaatama. Jah, kas võta vdi jäta; sikk mis sikk! Toppisin aga uueste riided selga ja kõmpisime sifuga Leba-
weresse tagasi. Nõmaweres sidusime sifu jälle käsi-
puu külge ja sammusime sisse meelepaha alla lopu-
tama. Sulane, kes endist wiisi aias töötas, mõtles,
kui meid sifuga nägi tulewat, et temal nüüd wist
head lugu enam loota ei ole. Ta tõi sellepärast
kitse ja wahetas sifuga ära. Meie tulime poisiga
kõrtsist wälja, ei märkanud wahetusest jälle midagit
ja läksime loomaga oma teed. Wilmanille jõudes
wõtsin ma sifu kaupmehe tubliste käsi. „Kas teie
mind wana inimest narrida tahtsite, et minule kitse
asemel sifu müisite!“ pöruasin ma. (Eugejale pian
häbiga tunnistama, et mull iseäralik haigus juba
lapselt saadik külles on, — nimelt see, et ma iga
aastaga wanemaks lähen).

„Kas teie pool siis sifud ka piima annawad?“
küsis Tiuu pillkawalt ja lüpsis minu silma ees jälle
lüpsiku täie piima. Meil poisiga jäiwad mõlemil
imestuse pärast juud ammuli. Sumalaga jätmata
lääsime nõiutud loomaga oma teed. Ja nõiutud
ta oli, selle juures ei olnud kahklemist! — Et meie
enam kõrtsi sisse ei läinud, siis saime kitse kitsena
koju wiia. — Nõiduse põhjust ei jõudnud mulle keegi,
— ka mitte alewi saianaisedki ära seletada, ehk ne-
mad küll turul palju tarkust kuulewad.

Baari päewa eest juhtusin ma aga härra Tõnis-
soniga kokku. Tema sai asja põhjuse kergeste tätte
ja seletas minule ära. Peale selle pidas ta mulle tubli
wooruse jutluse ja ütles suu sisse, et siis keegi kitse
wahetada ei oleks saanud, kui ma mitte kõrtsis ei
oleks jorutanud. Ta ähwardas seda sündmust, nõi-
duse uskujate hirmutuselks, oma tähtraamatuse trük-
kida. Et nimetatud tähtraamatut wäga palju oste-
takse, siis oli mull koguni suur hirm ja ma palusin,
et ta mulle mitte niisugust häbi ei teeks. Ta lep-

pis üksi selle tingimisega, et ma asjaluu ise oma käega kirja panen ja naljajutu raamatuna „wälja annan.“ Sjeenesest mõista, walisin ma kahest halbtusest wähema, sest lootuse järele ostetakse naljajutu raamatuid ikka wähem kui täht-raamatuid, milleta keegi inimene läbi ei saa.

Nõnda olen siis kirjaniku soowimist täitnud ja palun kõiki naljajutu lugejaid, kes seda raamatut juhtuwad nägema, et nad nõnda lahked oleksiwad ja minu „nõintud kitse“ lugu mitte wäga laiale ei lautaks. —

6. Mälestus kooliajast.

Jutustawa juhtumise sündimise ajal — 13 aastat tagasi — olin ma kihelkonna koolis. Wiimane peale lõunane tund hakkas lõpule jõudma, seal tõusis minu naaber Jaak Jbrus püsti ja palus luba wälja minna, mida temale ta mitte ei keelatud.

Kell lõi neli. Kooliõpetaja pani Saksa keele grammatika kooku ja tahtis ära minna, — aga wõta näpust! Jbrus oli õue astudes ukse lukku keeranud, wõtne tasku pistnud ja rahuliku naeratusega oma teed läinud. Selle ootamata wangistuse järele tõusis lõpmata segadus. Igauks tormas ukse juurde ja püidis lahti teha, mis aga mitte korda ei läinud. Weiksemad poisid jaiwad tungimises suurematest maha wisatud ja koolihärral eneselgi oli kibe lugu käes. Jhu ja waimu jõudusid kooku kogudes läks tal wiimaks suure waewaga korda, käratsejaid nii kaugelle waigistada, et nad teda kõnelda lasksiwad. Laialise mõtetega nagu ta oli, pidas tema meile järgmise kõne:

„Kõige pealt pian ma paluma, et te' wagusi olete! Wagusi, ütlen ma, ehk muidu sünnib õnnetus! Sassur, see kõik on küll wist sinu temp! Ma ütlen sulle heaga, paranda ennast!“

Sassur püidis ennast wabandada.

„Kasi oma koha peale,“ kirjendas kooliõpetaja müristawa healega. „Ma tahan näha, kas ma mitte kirjategijat kätte ei saa! Piilmann, istu lauda! Imelikud wigurid, mis siin koolis kõik ära ei tehta! Mina küsin: kes pani ukse lukku? Kes?!“

„Koolihärra,“ lausus Piilmann, „wõli on ju väljaspool.“

Üleüldine naer.

„See on õige,“ pomises õpetaja, „mull ei tulnud seda meeldegi! Noh, see ei ole tõeste sinu süüd, et sa seekord ilma süüta oled. Aga häbemata on ukse keeraja küll, ega pia mitte weikese trahwiga jääma. Naarits, mine kutsu Gewa siia!“

Gewa oli koolimaja pühkija ning koolipoiste söögi-keetja.

Õpetaja käsk oli nii naljakas, et meie suure wae- waga naeru finni pidasime. Naarits aga tõuuisis tõhise näuga pingist ülesse ja sammus ukse juurde.

Müid alles märkas õpetaja, et asjata käsku oli annud.

„Ah,“ kirjendas ta kaskwawa wihaga. „Tõeste, siin wõib inimene peast nõdraks jääda. Istu, Naarits, ma lähen ise!“

Selle ütelse järele tõusis määratu naeru torm.

„Mina tahtsin ütelda,“ parandas õpetaja kulmu kortsutades, „et meil waja on Gewat ruttu siia kutsuda . . . Saar, mine akna juurde ja hüia!“

Saar tegi akna lahti ja kirjendas:

„Gewa! Kõögikuningaana! Gewa! Tule siia! Kas ja ei kuule? Gewa ae! Koolihärra kutsub!“

„Jäta omad lapsetembud,“ pahandas õpetaja jalgu trampides. „Hüia paljalt: „Gewa ae! ja sest on küllalt!“

„Gewa ae!“ kirjendas Saar täiest kõrist. „Gewa ae! ja sest on küllalt!“

„Mina tulen,“ kostis tallitaja heal, kes parajaste puu sületäiega kõõli tuli. „Mis te' minust tahate siis?“

„Gewa, ja piad koge siia tulema! Kas kuuled,

Gewa? Koolihärra kutsub! Meie uks on kinni! Tule ruttu, muidu jahtub meie leem ära! Kas ja kuuled, Gewa?"

"Jäta oma kole kiskendamine!" hüidis õpetaja.

"Minugi pärast," vastas Saar.

Paari minuti järele kistsiwad eeskojast sammud. Siis koputati ukse peale.

"Sisse!" hüidis õpetaja segaselt.

Gewa wajutas wiiekümnekahe ülemeelse „partjala-koolipoisi“ määramata rõdemuks ukse käeraua peale.

"Sa piad wõtmega ukse lahti keerama," ütles õpetaja pahaselt. "Keegi kõlwatu on meid luku taha pannud."

"Mis?" küsis Gewa.

"Wõtmega piad ukse lahti keerama!" karjus kaswatusteadlane. "Sa oled täna koguni kurdiks jäenud!"

"Kurdiks? Ei koguni, aga koolipoind teewad niisugust kisa, et iseenele sõnastki aru ei wõi saada."

"Jäta omad seletused ja tee uks lahti!"

"Kulla koolihärra, kellega ma teda lahti teen, kui wõtit ei ole?"

"Mis? Wõtit ei ole? Pöörane lugu!"

"Lubage, koolihärra, ma katsun oma kasti wõtmega uft lahti teha," ütles Saar parema käega taskus õngitsedes.

"Katsu minugipärast!"

Saar urgitses tüki aega ukse kallal, aga sellest ei tulnud midagit wälja.

"Koolihärra!" kiskendas Mölder natuke aja pärast, "ma paluks õuue, mull on haigus kallal."

"So! Mis sull siis wiga on?"

"Kõht walutab!"

"Biad ootama! Ega ma sinu pärast ometi uft puruks lööma ei hakka!"

"Lubage siis, et ma läbi aina —"

"Kas ja juhniks lähed?"

"Ei koguni, aga —"

"Bia juu! Sa jäed senikauaks siia, kuni uks lahti tehakse! Gewa! Tee selle kometile ford lõpetust!"

„Kas ma pian sepa kutsuma?“

„Muidugi! Oma sõrmedega ei wõi ja seal midagi parata!“

„Misjugu sepa ma kutsun?“

„Üks ta kõik.“

„Bist Masina Antsu?“

„Tuhat ja tuline, kutsu keda sa tahad!“

„Koh, siis kutsun ma muidugi Masina Antsu. Tati Madis elab küll ligemal, aga —“

„Kutsu siis Tati Madis!“

„Teie, koolihärra, ehk teate aga, et Peedi Ants weel ligemal elab!“

Õpetaja wirutas rusikaga vastu kõnetooli.

„Sina oled igawene ani! Tee et sa filmapilk lähed!“

„Kulla koolihärra, ma lähen isegi!“ ütles pahan-
datud Gewa.

Ja sellega tatsutas tema tasakeste eeskojast wälja.

Kooliõpetaja istus õpetooli, pani ühe jala teise põlwe peale ja näitas kogu ni rahuline olewat.

„Seni kaua kui sepp tuleb, tahan ma teile Saksa keeli ümberpanekuks ette dikteerida. Wõtke kirjutuse raamatud ette!“

„Kulla koolihärra!“ hüidis Saar, „see ei ole mitte kooli programm!“

„Kui sa weel ühe häbemata sõna ütled, siis panen ma ju põlwili!“

Saar tõusis püsti.

„Mina ei räägi mitte häbemataalt, waid —“

„Wastuhakkamise eest piad ja laulust „Deutschland ueber Alles“ kaks esimest salmi pähe õppima. Ma tahan teid sõnakuulmisele õpetada! — Müid wagu si! Ma alustan ette-ütlemist!“

Ta pani käed wabelite rinde peale ja pajatas:

„Rikastele olgu rikkus, aga woorust pia rikkusest ülemaks!“

„Kudas?“ küsis Gesisaar, „mis piab ülemaks pidma?“

„. . . Aga woorust pia rikkusest ülemaks,“ kordas õpetaja jae külmutusega.

Suled krabiseñwad paberi peal.

„Kui ma tarkade õpetust põlgan ja weel täies iasfi lapsel kombel iga asja järele haaran, siis olen ma juhm.“

„Siis olen ma mis?“ küsis Saar.

„Juhm,“ lausus õpetaja, — „kõige kõrgemas kraadis.“

„Kas jeda ka kirjutama piab?“

„Jah, sina wõid jeda omale kirjutada!“ . . .

„Minul on walmis.“

„So! Näita kord siia!“

Wõidurõemsa naeratuslega andis Manglus oma lehe sinna.

„Mis imelik kritfeldus see on?“

„See on kiirkiri.“

„So? Wõi kiirkiri? Jälle üks abinõuu, millega kooliõpetajat petta! Ma ütlen sulle, et ma jugugi niijuguste salakirjade sõber ei ole. Minu tundides piab nii kirjutatama, et igauks lugeda wõib!“

„Seda wõib igauks lugeda — muidugi mõista, kui ta jeda õppinud on! Ka harilik kiri on üksnes jellele arusaadaw, kes teda mõistab!“

„Jäta oma lobisemine ja kirjuta edasi!“

Kolm wõi neli lauset pistime nõnda weel paberisse. Siis hakkasime neid mõttesalmisid Saksa keelde ümber tõlkima.

„Anweld, miks sina ei kirjuta?“

„Mu pea walutab! Minule jaab kuuest tunnist päewas küllalt.“

„Sa piad „Deutschland über Alle‘st“ tats wiimist salmi pähe õppima!“

„Selle läbi hakkab mu pea weel rohkem walutama ja lõõb wiimaks põletiku aju sisse.“

„Mitte üks sõna enam, ehk ma wiiskan su uksest wälja!“

Poisid hakkasivad kooris naerma. Ka Anweld naeris, peawalust hoolimata, ühes.

„Mis? Sa hakkad mind weel mõnitama? Kasi filmapilt wälja!“

„Hea meelega lähen, niipea kui Gewa Peedi Antsuga tulnud on.“

„Ah ja . . . See inimene jäeb tõepoolest liig kauaks ära! Kuut, waata kord järele . . . See on . . . Ma tahtsin ütelda . . . Koh, hea küll! Tee parem oma tööd edasi!“

Nõnda läks weerand tundi mööda. Siis olivad eestkojast sammud kuulda.

„Koolihärra, Peedi Antsu ei olnud kodus, ja et Teil mitte oodates aeg igawaks ei läheks ega mõtleks, et ma oma ametis hooletu olen, siis tulin Teile feda ütleva. Müid lähen kohe Tati Madise järele!“

„Sina oled kõige tottram inimene, feda ma iganes olen näinud!“ ägas õpetaja meelt heites. „Kas sa arwad, et mull himu on homme hommikuni sein istuda?“

„Kulla koolihärra —“

Õpetaja kargas õpetooli pealt maha ja tormas tulises wihas ukse juurde. Ta wirutas rusikaga wastu laudasid.

„Täna Jumalat, et üks meie wahel on,“ ähkis ta healetumalt.

„Jumal anna andeks, kui wiwane Teile, koolihärra, olete! Ma lähen ju nüid kohe minema, et jälle õigel ajal tagasi olen!“

Ja enne kui õpetaja wastata sai, oli ta läinud.

Jaak Ibrus oli senikaua õues ümber uitnud, nüid pruufis ta parajat filmapilku, et nägemataalt wõtit ukse ette pista.

Õpetaja istus sell ajal õpetoolis. Ta pidi kõik oma waimujõuu wiha maha surumiseks kokku koguma. Parema käe sõrmedega koputas tema waljus kolmneljandik-taktis wastu lauda. Neg-ajalt naeratas tema

kahtlaselt, nagu oleks tahtnud ütelda: „Wäga hea, tõeste, üsna tore!“ Siis wiskas ta jälle pea selga ja kehitas õlasid, millest lugeda wõis: „See lugu on kõik nii tühine, et mull tema üle wihastada ei mak- sagi. Molud olete teie kõik, Gewa ka ühes arwatud!“

Wiimaks, wiimaks ometi ilmus Gewa igatsetes oodatud Tafi Madisjega.

Sepp kuuldi koguni pahane olewat.

„Sina arwad, et ma iga tühja asja pärast paari wersta taha wõin jooksta. See paar kopikut palka ei tee mu leent weel mitte raswaseks,“ kuuldi teda urisewat.

„Aga see puutub ju sinu ametisse ja sinu kohus on teda täita, sest et —“

„Tühi lori,“ ksisendas Madis, „minul ei ole midagi ametit. Kui teineford mull weel poole õhtupoolt ära raiskad, panen sind rubla maksuma! Ja mis pian ma siin tegema, sest wõti on ju ees! — Kui kõik wanad tüdrukud nii kasina nägemisega on, siis piaks neile igauhele kaks paari prilliid ette pantama. Sinul, kulbi lakkujal, on wist nõuu mind narrida?“

„Oh ja heldeke, kulla Madis, see ei ole mitte õige asi! Ma wõin selle peale wanduda, et wõti enne mitte ees ei olnud!“

Sepp läks kirudes oma teed. Gewa jäi nagu joolas- jammaš seisma.

„Noh, kas saad fõrd ukse lahti?“ hüidis õpetaja ust raputades.

Waene tüdruk õhtas. Siis keeras ta ukse lukust lahti.

„Kuule Gewa,“ alustas õpetaja ähwardawa hea- lega, „ma usun, et sa oma laiale olewa mõtetega ise wõtme eest ära tõmbasid! Mina ei põlga midagit nii wäga, kui laialisi mõtteid! Tuleb niisugune lugu weel fõrd ette, siis muretsen selle eest, et sa oma teenistuse kautad.“

„Kulla koolihärrake, nii tõeste kui ma fõrd õnt- saks loodan saada —“

„Seda wõib igaüks ütelda.“

„Seda arwan mina ka,“ pajatas Sasfur. „Nagu asi näitab, ei wõinud keegi muu seda tegu teha, kui Gewa.“

„Kuuled nüid,“ lausus õpetaja.

„Siis wajugu ma maa alla, kui mina —“

„Wait! Uks on wäljast kinni keeratud, ja sina üksi olid wäljas. Sinu kangekaelne wastuajamine teeb, et ma kohe kõstri juures su peale kaeban.“

Ibrus, kes salaja neid sõnu pealt kuulis, tundis nüid oma teu üle kahetsust. Ta astus häkitselt koolituppa ja ütles;

„Koolihärra! Kui mina enne tundide lõppemist koolituast wälja läksin, olid mu mõtted nii laiale, et ma isegi ei teadnud, kudas see tuli, et ukse lukku keerasin ja wõtme eest ära wõtjin.“

„Piilmann, kirjuta päewaraamatusse, et Ibrus oma kelmistükkide eest laidetud on. Kui full jälle himu tuleb muistejuttu kõnelda, siis waleta natuke osawamalt!“

„Muistejuttu? Mina räägin täieliku tõtt! Kes enese süidlaste tunneb olewat, see jäeb peitu. Mina aga astun julgeste Teie ette, et Gewat süüist wabastada.“

„Jah Ibrusele,“ pajatas Gewa liigutatult, „see on sinul täieste õige tegu! Ma olen ikka ütelnud, et Ibrus mitte sugu halw koolipoisiks ei ole.“

„See jäeb nii kui ma ütlesin,“ pajatas õpetaja mütsi wõttes. „Kui ju mõtted nii wäga laiale olid, nad, nagu sa kaebad, siis ole edespidi tähelepanewlikum! Mina ei salli laiali-mõttelisi sugugi! Ja sina, Gewa, jäta wõti edespidi sisse poole! Kui siis keegi ukse lukku keerab, saame meie teda ilma sepata lahti teha.“

7. Uue aasta kingitus.

(Inglis keelest).

„Üksainus päewakene weel!“ ohkas paron de-Kroa Martel riidesse pannes ja oma moka-habet, mis juba

halikat-karwa näitas, käega filitates ning peeglistse waadates.

„Jah Üksainus lühikene Detsembri kuu päew weel,“ kõneles ta filmapilke mõtlemise järele jälle edasi, „aga kõik käidawad kohad olen ma läbi jooksnud, — kõik, peale kalda uulitsate! Mina ei mõista, misjugune jahupea uue aasta kingitused wälja arwas! Tõeste ei olnud see küll keegi minu auustatud esiwanematest.“ Selle trööstiwa mõttega lõpetas baron iseenesega kõnelemise, wõttis kübara, peenikestest nahast sõrmkindad ja merepilliroost kepi ning rändas uue aasta kingitust otsima.

Minu jutu fangelane on üks tänapäewal rohkeste leitawa inimeste hulgast, kelle elu-ülesanne see on, et enestele wõimalikult odawaste õige rohkeste lõbu ja tulu püüawad saada.

Siast järele jäenud raha kasjudest, mis aastas 10,000 pranki tegi, elas tähtsa kokkuhoidlise annetega ehitatud poeg kui ka mitte üleliig toredate, siis ometi mureta ja lõbusaste.

Tema jäi poisimeheks, — mitte sellepärast, et ta abielu üleüldse olets põlganud, waid sellepärast, et enesele „parajat partiid“ ei arwanud leidma.

Ta oli kuuwetu, pika kaswuga, wiiekümne aastane mees, rõemja ja lustilise loomuga, kui teda mingi asi ei pahandanud, ja nii kitsi, nagu sarnast naljalt leida ei olnud; ta pidas alati seda wana sõna meeles: „Kes kopikut ei korja, ega see rublat ei saa.“

Kõigist raha wäljaandmise jagudest, mille alla tema aeg-ajalt pidi heitma, oli tema meelest see arusaamata ja kõlwatu pruuk, et uut aastat kingituse andmistega auustati. Kui palju ilmaoegset tulu!

Pool aastat enne seda sai baron Belgia maa rikka lese grafiina Taube ja tema kahe tütreaga tutawaks, kes hiljuti Pariisi oliwad asunud.

Baron oli jeltsliku elu armastaja, kui see temale midagit maksma ei tulnud, ja sellepärast sai tema

peagi selle wõerastemaja hariliseks külaliseks, kus leiti elas ja asus pealegi osalt nagu «ami de la maison» sinna.

Kas ta mammat wõi ühte tütardest enamaks arwas, seda ei tea ma ütelda; aga kui ta ka mõne peale nendest filma wiiskas, siis pidas ta seda enese teada, ja ta oli tõeste igal wiisil heaste trehwanud, sest proua Taube oli alles 40 aastane ning näu järele waadates näitis ta palju noorem olewat; ruuge juukseline preili Berta ja walge pealine Luise oliwad aga mõlemad ühesugused ilusad.

Selles armjas seltskonnas sai baron peagi koduseks inimeseks. Kui ta seal mitte lõunat ei söönud, (lõunesöögilt jäi ta üksnes siis ära, kui mujalt paremat kõhutäit loota oli), siis ilmus ta õhtul, ehk teda nähti näitemängu majas nende üriplatsil istuwat.

Kõiki seda headust maitstes ta siit jaadik segamatalt; aga ennäh, aeg jõudis kätte, millal, nagu Pariisis moodiks, wiisakad inimesed lahke wastuwõttnise eest tasuwad. Uus aasta ligines, — ja tema kingitus, nagu ta ise selgeste mõistis, pidi õige kalliks olema.

Päewad ja nädalad otja luusis ta mööda linna ümber ja otsis omaks otstarbeks parajat asja; kõik poed ja wana kraami kauplused otsis ta läbi, aga ei leidnud ometi ühtegi kallist asja, mis tema tasku kohaline oleks olnud.

Juweliiride juurde ta waatama ei läinud: paljas mõte kuldasjade ja kalli kiwide peale pani teda warisema. Lühidelt ütelda, auulik baroni härra oli kõige kitsikumas olekus ja wõttis nõuuks kalda äärseid magasinisid Ruajali ja Arli silla wahel waatama minna, kuhu ka meie temale järele läheme.

Tema nuuskis kalda äärsed Wolteri ja Malahowi uulitsad peagi läbi ning oli juba walmis tagasi pööрма, kui tal wana kraami magasin bric-à-brac naabri uulitsas meelde tuli. Ümber nurga pöö-

rates jõudis ta warsfi poe juurde ja astus uuest lootusest täidetult sisse. Kaks wõi kolm küsimist tegiwad baronile selgeks, et õnnetus temale igale poole järele jookseb, ja ta pidi juba poest wälja tulema, kui tema filmad hääfist, nurka wisatud, portselaani tükkide peale juhtusiwad.

„Mis see on?“ küsis ta kaupmehe käest.

„Ah, monsieur, ne ur' en parlez pas,» ohkas küsitaw, ja tema healest oli meele heitmist kuulda.

„No mis see siis on?“ nõudis baron.

„Mis ta nüüd on, seda näete Teie ise, aga mis ta eila oli, enne kui mu sell, kähpard, tema puruks pillas, — sellest ei wõi Teie ialgi aru saada. Ilmas ei ole ma toredamat lille potti näinud, — oli 2000 pranka wäärt.“

„Aa!“ wenitas baron tükkisei terawaste silmitsedes ja krepiga koputades. „Kas ei wõi teda mitte kokku liimida?“

„Wõimatu, härra, kõige osawam meister terwel Prantsuse maal ei wõi temaga midagi teha.“

„Kas Teie juba proowisite?“ nõudis baron.

„Ei maksja, härra! Kes ostab minu käest lille potti, mis jooniline nagu Prantsuse maa kaart on!“

„Mis Teie nende tükkidega teete?“ küsis baron edasi, kelle ajudesse juba õnnelik mõtte hakkas tekkima.

„Mis ma nendega muud wõin teha kui õuue wisata,“ urises pahane kaupmees: „Mis peale nad enam sõlbawad? Narukaupmeeski ei hakka enam niijugust puru ülesse korjama.“

„Kas Te' tahate neid mulle wiie prangi eest ära müüa?“

Kaupmehe filmad hiilgasiwad.

„Muidugi, härra, kui Te soowite; aga mis peale neid tarwitate?“

„See on juba minu asi,“ lausus baron. — „Nüüd pange tähele, kuidas Teie kõik piate toimetama: pakfige kõik need tükkised kokku, nagu nad on . . . Kas

mõistate? — nõnda kudas nad on, ja paki sisse pange minu nime kaart. Siis saatke pakki täna õhtu, kella 9 ja 10 wahel, grafiina Taube kätte, Marinjani uulitsasse, nr. 64. Ülesse ei ole waja wiia, waid majahoidja kätte jätta. Kas saite täieste aru?”

„Wäga heaste sain aru, baroni härra, kostis kaupmees nimekaardi peale waadates. „Kõik saab tehtud, nagu Teie käskisite.“

„Siis wõin ma Teie peale loota?“

„Täieste, baroni härra. Pool kümne ajal, mitte minutitki hiljem, on pakki seal.“

„Enfin!“ tõmbas härra de-Kroa-Martel sügawaste hinge ja sammus rõwemaste koju poole. „Õnnelik mõte!“ kõneles ta iseenesega nõuu pidades edasi, „wiie prangi eest teen ma miljonääri kohalise kingituse. Keegi ei kahkle, et inimene, kes lillepotti tõi, maha kukkus ja tema tee peal katti löi, ning siis paki majahoidja kätte andis, et küsimiste eest ära peajeks. Kui pakki kätte wiiakse, olen ma juba seal, ja et keegi ei tea kust ma lillepoti ostsin, wõin ma kõik nõnda toimetada, et kõige wähematki kahtlust minu peale ei lange. Tähtjas juhtumine! Ma mõtlen, nüüd läheks lõune sõõgi peale pudel peenikest tubli toimetuse auuks ära juua; jah muidugi, parbleu!“

Nõnda tema ka tegi.

Just wiis minutit enne kella üheksat helistas waimustawa joogiga kinnitatud baron, kes õige lustilises meeles oli, Marinjani uulitsas nr. 64, esimese korra peal ukse kella ja sai wiibimatalt jaali kutsutud.

Proua Taube istus kolde ääres pooliku näputöö kallal ja tema kenad tütreid toimetasiwad keski pörandat toolide peale pantud tühise iluasjade kallal, mis tunnistasiwad, et uus aasta praegu alles tuli.

„Waadake, baron!“ kilkas Berta, kui Martel sisse astus, „misjulguse hulga kingitusi meie juba saime. Näete siin on nuga raamatu lehtede lahti lõikamiseks, ja see kardinafene afna ees — eks ta ole lõpmata tore?“

„Täieste ilus,“ finnitäs baron, suurema waimus-
tusega neiu enese kui kardina peale waadates.

„Küllalt, tüdrukud!“ manitses ema, külalist tere-
tades. „Istuge siia tule äärde, baron, aga Berta
walab Teile theed.“

„Ma olen julge,“ wastas neiu usinaste, „et baron
mitte wähem häid asju ei armasta, kui meie. Eks
ole tõsi, härra?“

„Muidugi, preili, muidugi,“ wastas baron, „ja
ma loodan, et kui minu alandlik anne siia tuuakse,
siis see teile niisamasugust rõemu teeb.“

Sell filmapilgul läks üks lahti ja majahoidja tuli näh-
tawalle, tal oli päff käes, mida ta ettevaatlikult laua
peale pani, seletuseks „pour madame la Comtesse“ ütles
janiiama tasakeste wälja läks, nagu ta sisse oli tulnud.

„Mis see wõib olla?“ hüidis kannatamata Berta,
„anna mulle käärtsid, Luisel!“

„Kelle käest see piats olema?“ küüis öde.

„Misuguse imeliku moega päff,“ pajatas proua
Taube istmelt ülesse tõustes ja laua juurde minnes,
kuna baron kolde äärde järele arwama jäi, kudas
asja õiendust käpile wõtta.

„Aha! . . . siin on nimikaart!“ hüidis Berta.
„Baron! ma olin kindel, et see kellegi muu kui tema saa-
detus on. Mon Dieu (mu Jumal), mis see piats olema?“

Seal leidis härra de-Kroa-Martel tarwiliku ole-
wat laua juurde minna ja pati sisse waadata. Ta
waatas . . . seisis filmapilgu aega — nagu wälgust
rabatud. Siis puges ta tasa hiljufeste tuast wälja
ja lippas tulise jalu mööda Marinjani uulitsat edasi.

Uih! kui petlikud on inimeste arwamised.

Raupmees oli oma hoolets antud toimetusest hal-
waste aru saanud ja seda liiga punkti peal täita
püidnud. Katki läinud lillepoti tüfid oliwad kõik
pakis, aga iga üksik tükike oli kõige ilusamal kombel
õige toreda ilupaberi sisse mähitud. —

Raamatud,

mida naljaks ning lõbustuseks võib soovitada:

1. Uuenägude seletaja, kes kõik nägemised ja wirastused tähtede järele ära mõistab; suur raamat, hind 20 kop.

2. Ettekuulutajad õnnelaardid. Neid on igas pakis 40 lehte ja iga lehe peal kolm õpetust ning ettekuulutust tulewikust. Hind 10 kop.

3. Armastuse kirjad. Näitlised juhatused, kudas armastuse- ja kosja-kirju tuleb kirjutada. Lõpus kaunike hulk armastuse salmisid. Hind 10 kop.

Hind 10 kop.